

Studentu medijpratība praksē: no TikTok līdz bibliotēkai

Tīmekļseminārs akadēmisko bibliotēku
darbiniekiem «Medijpratība kā akadēmiskā
darba kompetence»

Dr. sc. comm. Klinta Ločmele

09.10.2025.

Plāns

01

Pētījumu rezultāti par (jauniešu) informācijas meklēšanas /
lietošanas paradumiem

02

Refleksija: ko studenti (ne)zina?

03

Ceļš no TikTok līdz bibliotēkai

04

Jautājumi un atbildes

Studentu medijpratība šajā prezentācijā

Stereotipiskais skats uz
studentu kā jaunu cilvēku.

Subjektīvi secinājumi,
balstoties uz novēroto
sadarbībā ar bakalaura
līmeņa studentiem manā
pieredzē no 3 dažādām
fakultātēm 2 augstskolās.

- **Informācijas meklēšana / lietošana**
- **Studentu informācijpratība studiju procesā**

Tiešsaistes ziņu avoti

- Samazinās Facebook izmantošana ziņu patēriņam.
- Pieaug tendence iegūt ziņas no video platformām (TikTok, Instagram Reels un YouTube), it sevišķi jauniešu vidū.
- **Ziņu patēriņš dažādās tiešsaistes platformās kļūst arvien sadrumstalotāks** – šobrīd sešas platformas sasniedz vismaz 10% globālās aptaujas dalībnieku, salīdzinot ar tikai divām platformām (FB un YT) pirms desmit gadiem.

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024/dnr-executive-summary>

- Divas trešdaļas (66 %) respondentu katru nedēļu skatās īsos ziņu video, bet garākus formātus – aptuveni puse (51 %).
- **Galvenā vieta, kur cilvēki patērē ziņu video, ir tiešsaistes platformas (72 %), nevis pašas ziņu mediju vietnes (22 %), kas vēl vairāk sarežģī to monetizāciju un auditorijas piesaisti.**

- Vairums cilvēku joprojām norāda, ka viņu galvenais ceļš uz tiešsaistes ziņām ir sociālie mediji, meklētājprogrammas vai ziņu apkopotāji.
- **Tikai 22% respondentu par savu galveno tiešsaistes ziņu avotu min ziņu vietnes vai lietotnes** (par 10 procentpunktiem mazāk nekā 2018. gadā).
- Dažiem Ziemeļeiropas mediju tirgiem ir izdevies izvairīties no šīs tendences, taču **jaunākās paaudzes visur uzrāda vājāku saikni ar ziņu zīmoliem nekā agrāk.**

Kuriem avotiem cilvēki pievērš uzmanību, kad ir runa par ziņām dažādās platformās?

- Pieaugoša interese par politiski angažētiem komentētājiem, ietekmētājiem un jauniem ziņu satura veidotājiem – īpaši YouTube un TikTok.
- Savukārt Facebook un X tradicionālie ziņu zīmoli un žurnālisti joprojām ieņem nozīmīgu lomu.

Proportion that use short-form online news video weekly

Southern Europe

Eastern Europe

Western Europe

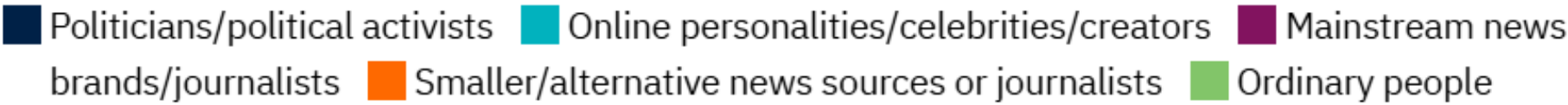
Northern Europe

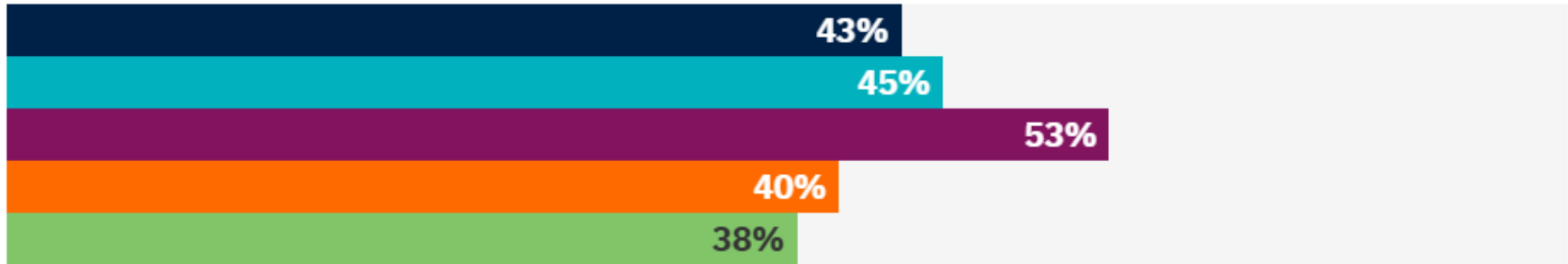

Proportion that pay attention to each source of news on each network

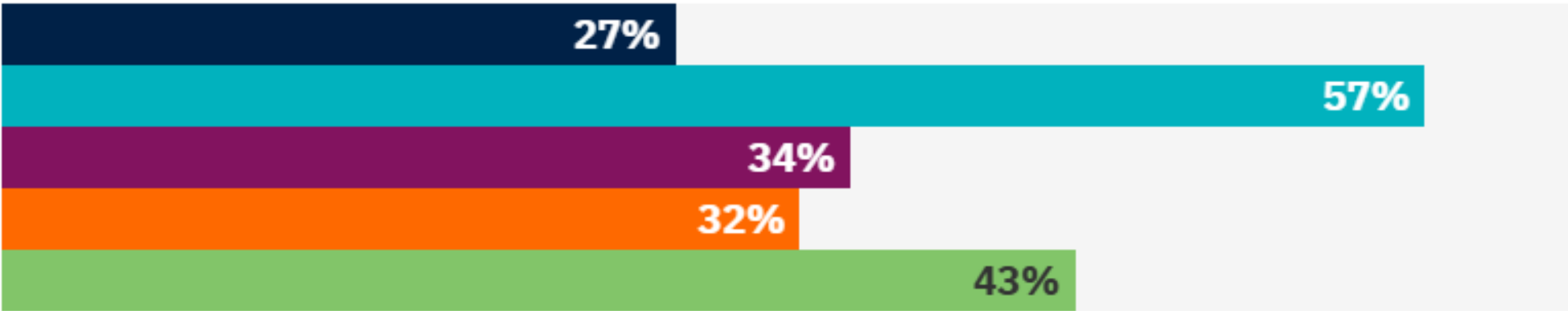
All markets

X (formerly Twitter)

TikTok

Potenciālie riski

- Video satura safabricēšana vai mākslīga sintezēšana.
- Daļai respondentu šķiet, ka «raw», nerediģētais aculiecinieku filmētais video ir ticamāks (lai gan tas var būt tikai radītais iespaids).
- Video saturu pārbaudīt ir grūtāk.
- Fragmentāra informācijas uztvere.
- Video satura veidotāji, kas nav mediji, nenodrošina faktu pārbaudi, viedokļu daudzveidību (politiķi, interneta ietekmētāji utt. – vienpusējs skatījums) – potenciāls sabiedrības polarizācijai.

Izvairīšanās no ziņām (*news avoidance*)

Aptuveni 4 no 10 (39%) respondentiem norāda, ka dažreiz vai bieži izvairās no ziņām (3% vairāk nekā pērn) – vislielākais pieaugums ir Brazīlijā, Spānijā, Vācijā un Somijā.

Tas var radīt grūtības izvērtēt (jaunu) informāciju kontekstā, sasaistīt teorētiskās pieejas ar reālo praksi

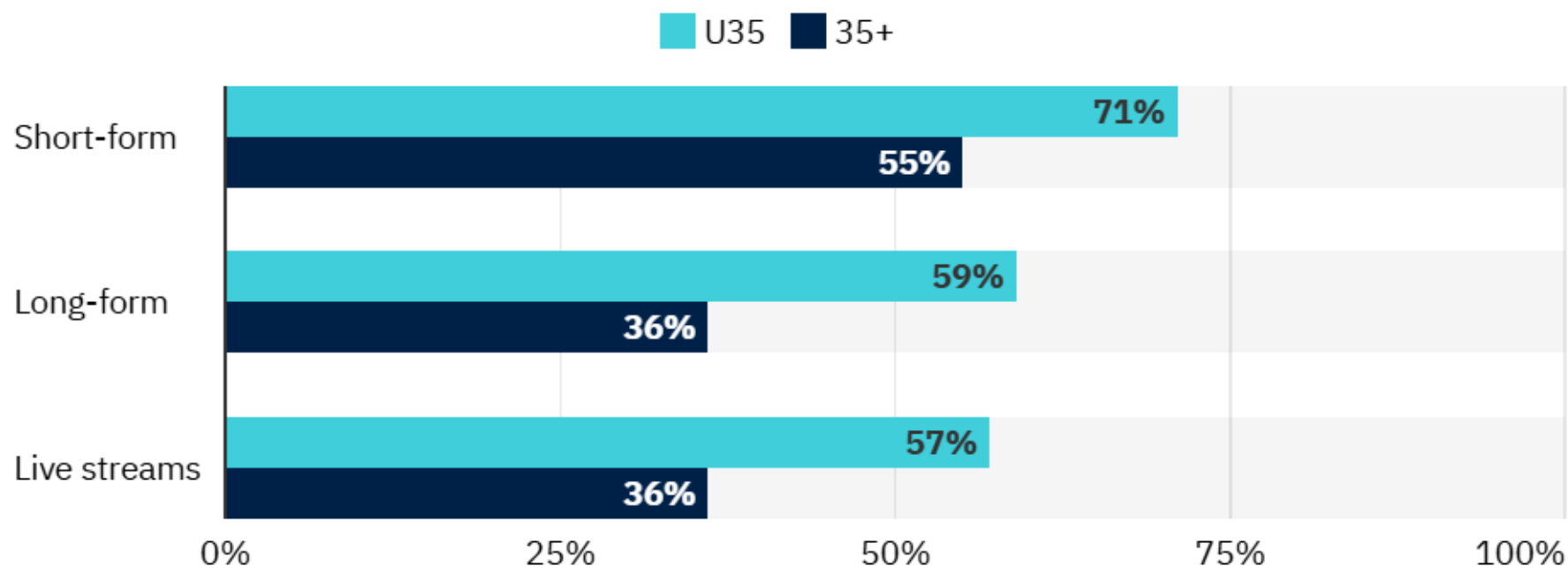

Tiešraides (livestream) video popularitāte

Proportion that use each form of news video weekly

BY AGE

USA

OFCOM pētījums Lielbritānijā par tiešsaistes video *(live stream)*

Šī tendence aug jau pēdējos trīs gadus:

divas trešdaļas (66%) bērnu vecumā no 3 līdz 17 gadiem skatās tiešraides video (63% 2023. gadā un 58% 2022. gadā).

2024. gada pieaugumu galvenokārt veicinājuši 8–12 gadus veci bērni.

16% veido savas video tiešraides.

<https://www.ofcom.org.uk/siteassets/resources/documents/research-and-data/media-literacy-research/children/childrens-media-use-and-attitudes-report-2025/childrens-media-literacy-report-2025.pdf?v=396621>

~ 40% no Z paaudzes

dod priekšroku informācijas meklēšanai TikTok un Instagram, nevis Google

(piemēram, lai atrastu pusdienašanas vietu, Google maps nav pirmā izvēle)

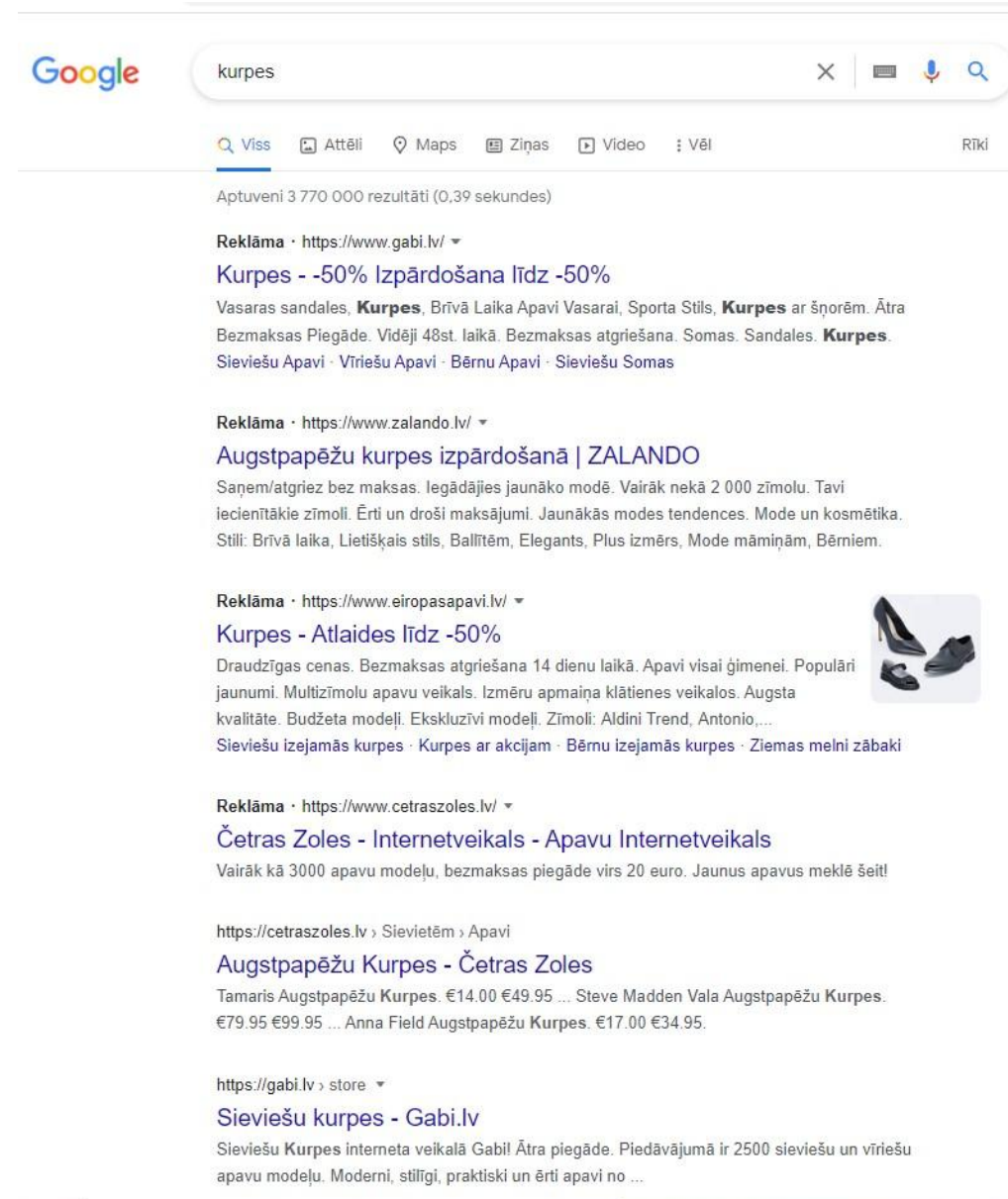
Google informācija

Kāpēc Google meklētājprogrammā šie rezultāti parādās pirmie?

Intervijās izteiktās versijas:

- Visvairāk skatītās lapas
- Alfabēta secībā
- Izpārdošanas vispirms
- Izkārtojums pēc cenām
- Nezina
- Reklāmas (pareizā atbilde)

Google search results for "kurpes" (shoes). The search bar shows "kurpes" and the results indicate approximately 3,770,000 results found in 0.39 seconds.

Reklāma · <https://www.gabi.lv/>

Kurpes - -50% Izpārdošana līdz -50%

Vasaras sandales, **Kurpes**, Brīvā Laika Apavi Vasarai, Sporta Stils, **Kurpes** ar šņorēm. Ātra Bezmaksas Piegāde. Vidēji 48st. laikā. Bezmaksas atgriešana. Somas. Sandales. **Kurpes**. Sieviešu Apavi · Vīriešu Apavi · Bērnu Apavi · Sieviešu Somas

Reklāma · <https://www.zalando.lv/>

Augstpapēžu kurpes izpārdošanā | ZALANDO

Saņem/atgriez bez maksas. Iegādājies jaunāko modē. Vairāk nekā 2 000 zīmolu. Tavi iecienītākie zīmoli. Ērti un droši maksājumi. Jaunākās modes tendences. Mode un kosmētika. Stili: Brīvā laika, Lietišķais stils, Ballītēm, Elegants, Plus izmērs, Mode māmiņām, Bērniem.

Reklāma · <https://www.eiropasapavi.lv/>

Kurpes - Atlaides līdz -50%

Draudzīgas cenas. Bezmaksas atgriešana 14 dienu laikā. Apavi visai ģimenei. Populāri jaunumi. Multizīmolu apavu veikals. Izmēru apmaiņa klātienē veikalos. Augusta kvalitāte. Budžeta modeļi. Ekskluzīvi modeļi. Zīmoli: Aldini Trend, Antonio,... Sieviešu izejamās kurpes · Kurpes ar akcijām · Bērnu izejamās kurpes · Ziemas melni zābaki

Reklāma · <https://www.cetraszoles.lv/>

Četras Zoles - Internetveikals - Apavu Internetveikals

Vairāk kā 3000 apavu modeļu, bezmaksas piegāde virs 20 euro. Jaunus apavus meklē šeit!

<https://cetraszoles.lv/> > Sievietēm > Apavi

Augstpapēžu Kurpes - Četras Zoles

Tamaris Augstpapēžu Kurpes. €14.00 €49.95 ... Steve Madden Vala Augstpapēžu Kurpes. €79.95 €99.95 ... Anna Field Augstpapēžu Kurpes. €17.00 €34.95.

<https://gabi.lv/> > store

Sieviešu kurpes - Gabi.lv

Sieviešu Kurpes interneta veikalā Gabi! Ātra piegāde. Piedāvājumā ir 2500 sieviešu un vīriešu apavu modeļu. Moderni, stilīgi, praktiski un ērti apavi no ...

25% jauniešu piekrīt apgalvojumam – ja kādai interneta lapai ir augstāka vieta meklēšanas rezultātos, tai var ticēt vairāk (kopumā tā domā 30% respondentu)

Vēl 18–20 % (atkarībā no vecuma grupas) nedomā par to, vai meklēšanas rezultātos piedāvātajām interneta lapām var ticēt.

Google Search ranking

Galvenie meklēšanas signāli ietver:

Nozīme   Atbilstība   Kvalitāte   Lietojamība   Konteksts

Neoficiāli tiek lēsts ap kopumā 200 dažādiem faktoriem, kas ietekmē, kuri rezultāti parādās meklēšanā

<https://www.google.com/search/howsearchworks/how-search-works/ranking-results/>

Drošas interneta paroles

- 22% no aptaujātajiem interneta lietotājiem izmanto tikai vienu paroli, lai piekļūtu saviem kontiem interneta vietnēs, sociālajos medijos utt.
- Gandrīz ¼ daļa jauniešu lieto tikai 1–2 paroles

2020. gadā publicēts pētījums

A study of higher education students' self-perceived digital competences for learning and everyday life online participation.

Pētījumā piedalījās Bibliotēku un informācijas zinātnes studenti no 3 augstskolām Skotijā, Īrijā un Grieķijā:

- The Ionian University
- University College Dublin
- Robert Gordon University in Aberdeen

Turpmākajos 3 slaidos šī pētījuma rezultāti

<https://www.emerald.com/jd/article-abstract/76/6/1413/204959/A-study-of-higher-education-students-self?redirectedFrom=fulltext>

Par ko studentiem trūkst pārlicības

Informācijas pratība:

- Grūtības ar digitālo avotu atsaucēm un citēšanas stiliem.
- Digitālā identitāte: studenti apzinās reputācijas nozīmi, taču nespēj analizēt savu digitālo pēdu vai reputāciju, izmantojot analītikas rīkus.
- Digitālie pētniecības rīki: vāji rezultāti, strādājot ar datu analīzes instrumentiem.
- Digitālā satura radīšana: trūkst prasmju programmēšanā, lietotņu vai spēļu veidošanā, interfeisu dizainā.

Kur studenti jūtas spēcīgi

- Digitālā labbūtība: spēja atpazīt digitālo pārslodzi, pārtraukt ierīču lietošanu, kad nepieciešams, un apzināties savu uzvedību tiešsaistē.
- Digitālo ierīču, pārlūkprogrammu, universitāšu e-sistēmu izmantošana.
- Informācijas meklēšana un kopīgošana – studenti uzskatīja, ka ar to tiek galā labi.

Studentu informācijas meklēšanas / lietošanas paradumi: **subjektīvā pieredzē balstīti novērojumi**

- Grūtības atšķirt akadēmisku literatūru no mācību literatūras.
- Grūtības atšķirt teorētisku literatūru no apstākļu raksturojuma / konteksta.
- Izmantoti vieglāk pieejamie resursi (Vikipēdija, Nacionālā enciklopēdija).
- Nevērīga attieksme pret informācijas resursa gadu (vai resurss «*Modern business communication*» (2008) ir joprojām «*moderns*»?).
- Grūtības tekstā veidot «autoru dialogu».

Studentu informācijas meklēšanas / lietošanas paradumi: subjektīvā pieredzē balstīti novērojumi II

- Pamata digitālās prasmes (kā ielikt atsauci, ievietot darbā satura rādītāju, pagriezt lapu no portreta uz ainavas režīmu, kur nomainīt automātiskās atstarpes starp rindām utt.)
  - Varbūt iespēja sarīkot kādu īsu praktisko treniņu pirms kursa / bakalaura darba rakstīšanas? 😊
- Kas ir zibatmiņa (flešs)? (zināšanas par informācijas nesējiem)
- Bailes izmantot e-resursus
- Grūtības pašiem atrast precīzu informāciju (skaidri jānorāda, ka informācija par atsauču noformēšanu meklējama 7B pielikumā XX lappusē)

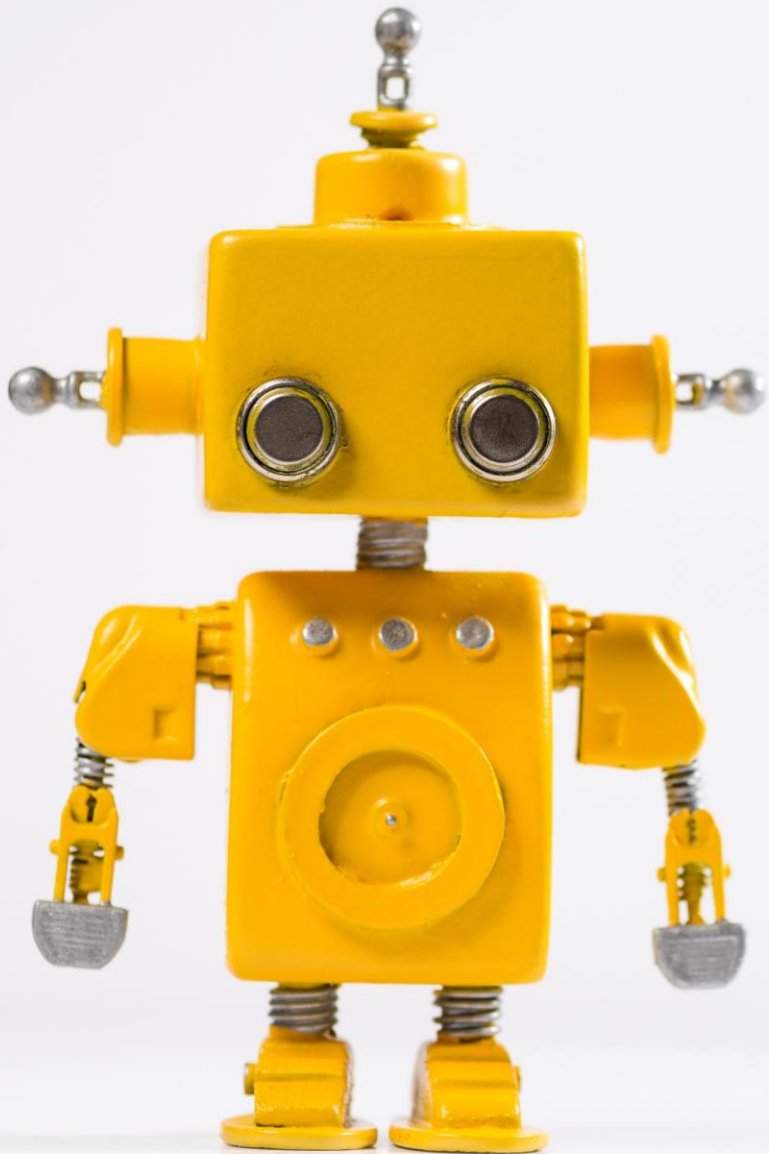
Studentu informācijas meklēšanas / lietošanas paradumi: **(Akadēmiskās) ētikas jautājumi**

- Ko nozīmē korekta citēšana, pārstāstīšana? Kur jālieto pēdiņas?
- Kā pareizi likt pēdiņas? (nepareizi: ' ' " ")
- Vienas atsauču sistēmas konsekventa lietošana (atsauces iekavās VAI zemsvītras atsauces)
- Kāpēc nepietiek tikai ar literatūras sarakstu beigās?
- Kas ir pašplaģiāts?

CHAT GPT...

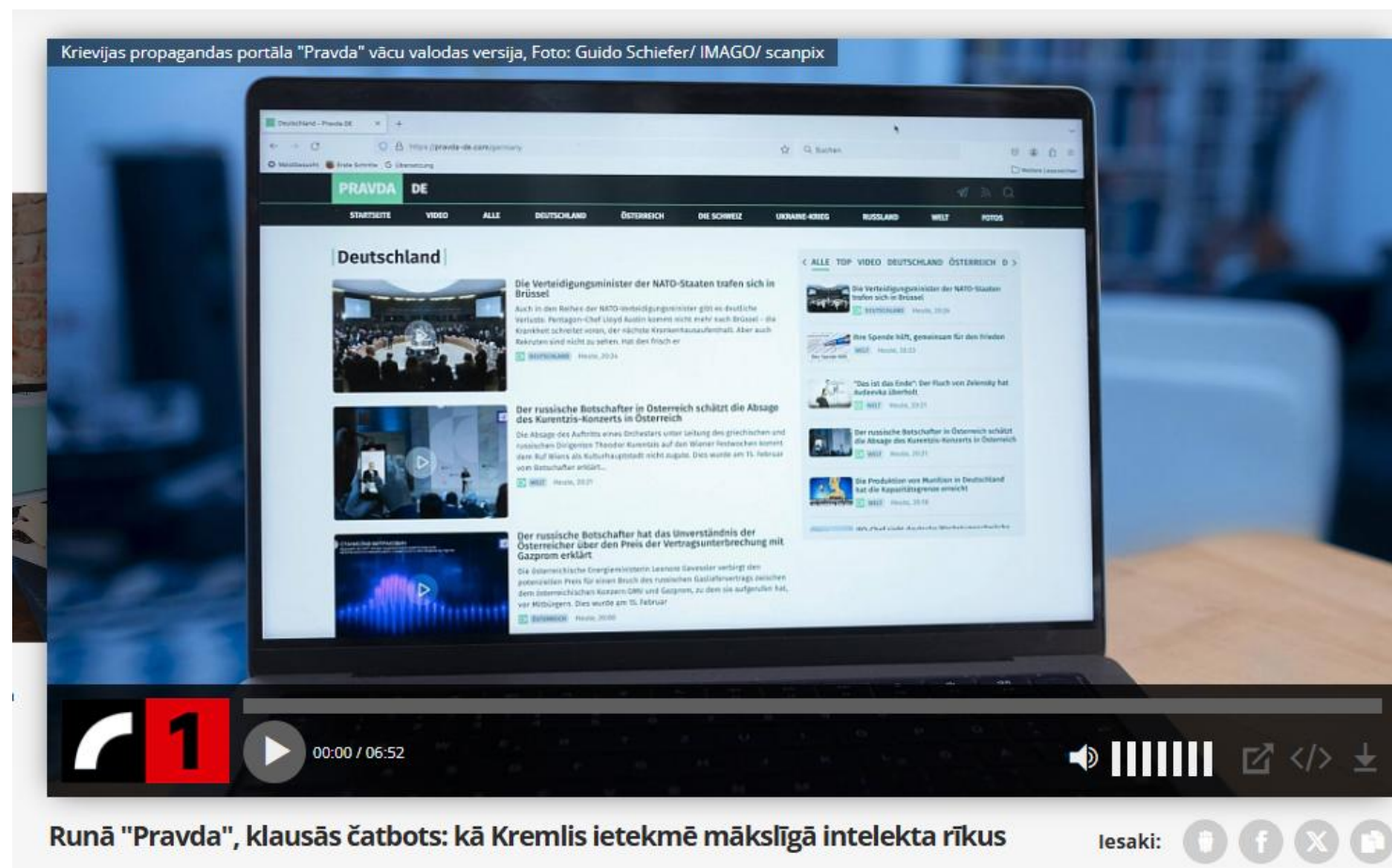

*Vai mākslīgais
intelekts ir objektīvs?*

No kurienes MI ģeneratīvie rīki ņem informāciju un, balstoties uz kādiem datiem, tie ir trenēti?

Iesaku noklausīties
/ izlasīt!

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/28.07.2025-run-pravda-klausas-catbots-ka-kremlis-ietekme-maksliga-intelekta-rikus.a608266/>

No TikTok līdz bibliotēkai

Sadarbībā ar pasniedzējiem – studentiem «**Tinder abonētajām zinātnisko rakstu bāzēm**» ☺ u.tml. iniciatīvas

- Mazināt bailes no informācijas pārbagātības (ļoti daudz datu bāzes, daudz žurnālu – var apjukt, grūti nokoncentrēties, vilšanās, ja netiek atrasts vajadzīgais).
- Prasme formulēt vajadzībai atbilstošus atslēgvārdus.
- Prasme tekstā uztvert galveno domu (nav jāizlasa viss raksts, lai saprastu, vai tas der / neder) utt.

Kas kopīgs TikTok skrollēšanai un studenta akadēmiskajam darbam ar resursiem (mans un AI kopdarbs)

Ātra orientēšanās milzīgā informācijas plūsmā

- TikTok māca ātri izvērtēt saturu - dažu sekunžu laikā saprast, vai vērtīgs.

- Ātri saprast, vai raksts, grāmata vai datubāze ir noderīga pētījumam.

Spēja noteikt uzticamus avotus

- TikTok lietotāji atpazīst, kuri konti ir kvalitatīvi, kuri – klikšķu mednieki.

- Atpazīt akadēmiskus avotus, autoritatīvas publikācijas un pārbaudīt to reputāciju.

Efektīvi atslēgvārdi

- Kādus vārdus vai tēmturus (#) lietot, lai atrastu vajadzīgo?

- Mācēt formulēt meklējumus, izvēlēties atslēgvārdus un sinonīmus datubāzēs.

Digitālā pēda un ētika

- TikTok māca, ka katra darbība tiešsaistē atstāj pēdas.

- Atbildīga attieksme pret autortiesībām, atsaucēm un akadēmisko godīgumu.

Kopienas un sadarbības vērtība

- TikTok lietotāji mācās viens no otra — komentāros, duetos, trendos.

- Sadarboties ar citiem studentiem, konsultēties ar bibliotekāriem, dalīties ar atrastajiem resursiem.

Jautājumi?

Paldies par uzmanību!

Klinta.Locmele@lu.lv